

Colonia de muncă Capul Midia: punct terminus al Canalului suferinței

Monica Grigore

Oana Ionel

Motto: „Uite dumneata de acolo, ai să mori și dumnealui are să moară, cu toții o să muriți și au să vină alții în schimbul dumneavoastră, o să moară și ei și așa mai departe”¹ (Liviu Borcea, comandantul coloniei de muncă Capul Midia).

La 25 mai 1949 Consiliul de Miniștri a hotărât demararea lucrărilor pentru construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră, începând cu a doua jumătate a anului. Motivele declarate erau: asigurarea unui transport mai ieftin și mai rapid pe apă spre Marea Neagră, industrializarea și dezvoltarea economică a regiunii de Sud-Est a țării, crearea unei rețele de irigații, combaterea secetei și asanarea văii Carasu².

¹ Arhivele Ministerului de Justiție (în continuare se va cita A.M.J.), fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 18-18v.

² Decizia Consiliului de Miniștri nr. 505, publicată în *Buletinul Oficial al RPR*, nr. 33 din 26 mai 1949. În ședința Biroului Politic din 25 mai 1949, Gheorghiu-Dej preciza: „Problema construirii canalului a preocupat anumite cercuri legate de vechile regimuri, dar au rămas simple deziderate, pentru că sistemul capitalist nu îngăduia lucrări mari, care nu aveau în vedere profiturile, ci îmbunătățirea situației maselor muncitoare. Nu au fost elaborate nici un fel de lucrări, ci numai niște schițe, care însă nu s-au dovedit de folos nici pentru studiul problemei. [...] Este vorba de un complex de lucrări cum nu se mai fac în alte părți și ne-am inspirat din experiența Uniunii Sovietice, având totodată și ajutorul ei fără de care nu am putea executa aceste lucrări. La cererea noastră, guvernul Uniunii Sovietice ne-a trimis un grup din cei mai buni constructori de canale, care să ne ajute la proiectare, la stabilirea liniei canalului, la toate lucrările. În fruntea grupului este un tovarăș cu experiență bogată. Față de ei s-a văzut lipsa de pregătire a specialiștilor noștri, deși unii din ei și-au dat doctoratul în legătură cu un asemenea proiect de canal” (Arhivele Naționale Istorice Centrale – în continuare se va cita A.N.I.C. – fond CC al PCR-Cancelarie, dosar 53/1949, f. 5).

Forța de muncă folosită pentru construirea Canalului era împărțită în trei categorii: lucrători liberi, militari și deținuți (politici, administrativi și de drept comun)³. Hotărârea Consiliului de Miniștri nu făcea referire la utilizarea deținuților. Având în vedere, însă, că Ministerul de Interne hotăra, la 23 septembrie 1949, „ca toți deținuții din penitenciare să muncească”⁴, iar legislația cu privire la înființarea unităților de muncă (transformate ulterior în colonii) prevedea „reeducarea” prin muncă, folosirea lor apare ca firească⁵. Pentru asigurarea acestei categorii de lucrători, de-a lungul traseului Canalului au fost înființate colonii de muncă. Datorită numărului mare de arestări, închisorile deveniseră neîncăpătoare. În aceste condiții, conducerea MAI a găsit soluția: „debușul era Canalul și Bicazul, care înghițeau mulți deținuți”⁶. Prezenți aici încă din iunie 1949, adică dinaintea începerii lucrărilor propriu-zise, deținuții erau considerați „forța de muncă pentru completarea efectivelor muncitorești” și aveau statut de „coloniști MAI”⁷. În timp, numărul deținuților de la Canal a variat, în funcție de amploarea lucrărilor, în 1952 depășind 80% din forța de muncă folosită⁸. Internarea în coloniile de pe Canal se făcea în funcție de necesități, colonelul Ilie Bădica (loctiitorul șefului Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă) declarând, în anul 1968, că: „Multe rețineri și internări erau dispuse în mod cu totul arbitrar. Astfel, directorul general al Canalului Dunăre-Marea Neagră, Gheorghe Hossu, când avea nevoie de brațe de muncă se adresa ministrului Afacerilor Interne căruia îi cerea un număr oarecare de persoane. Acesta din urmă, la rândul său, îi ordona șefului Direcției Anchete să asigure numărul de persoane solicitat. Direcția Anchete repartiza pe regiuni cifra stabilită și după ce acestea făceau propuneri, pe bază de tabele nominale, cu aprobarea Ministerului, se trecea la reținerea și internarea persoanelor în cauză”⁹.

³ M. Cojoc, *Istoria Dobrogei în secolul XX, I. Canalul Dunăre –Marea Neagră (1949-1953)*, București, 2001, p. 37.

⁴ *Cartea Albă a Securității*, vol. II, f.e., f.l., 1994, p. 211.

⁵ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare se va cita A.C.N.S.A.S.), fond Documentar, dosar nr. 55, vol. 51, f. 165-168.

⁶ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 54, vol. 3, f. 90.

⁷ M. Cojoc, *op. cit.*, p. 69.

⁸ La 1 septembrie 1949 procentul deținuților era de 19,2%, în mai 1951 era 43,8%, în noiembrie 1952 ajunsese la 82,5%, pentru ca la sfârșitul anului 1953 să fie de 62,4% (M. Cojoc, *op. cit.*, p. 73).

⁹ *Documentar privind internarea unor persoane prin măsuri administrative în unități de muncă, colonii de muncă, locuri de muncă obligatorii și stabilirea domiciliului obligatoriu*, 18 martie 1968, în A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 55, vol. 51, f. 167-168.

Această practică se instituisse în urma discuțiilor din cadrul conducerii MAI (ministrul adjunct Marin Jianu, generalul Alexandru Nicolschi și colonelul Gavrilă Birtaş) în care se stabilea că vor fi folosite la șantierele de lucru de la Canalul Dunăre-Marea Neagră următoarele categorii de deținuți: „condamnații pentru port ilegal de armă și pentru trecere frauduloasă de frontieră, cu pedepse până la 12 ani, condamnații cu pedepse până la 10 ani, pentru infracțiuni politice ca uneltiri împotriva ordinii sociale și anume: răspândirea de zvonuri sau informații false, privitoare la situația economică a țării, nemulțumiri ale populației etc. (art. 198 CP); instigarea locuitorilor de a se ridica contra ordinii constituționale și sociale și uneltirea contra ordinii sociale (art. 207-209 CP); încercarea de a provoca răzvrătire (art. 210 CP); producerea dezordinii în stat prin uzurparea de funcții militare (art. 121 CP); crimele și delictele prevăzute în art. 213 și 214 CP, omiterea denunțării infracțiunilor contra liniștii publice (art. 337 CP) adică a asocierii pentru comiterea de crime și delicta (art. 315 CP), a organizării în formațiuni militare fără încuviințarea autorităților (art. 326 CP), a fabricării, transportării și păstrării de arme și explozibile (art. 335 CP); ațâțarea contra liniștii publice, adică purtarea de embleme, steaguri, uniforme nepermise de lege, îndemnarea la dezordine (art. 232-234 CP și 328, 329, 331 CP); strângerea, fabricarea, transportarea sau păstrarea în mod clandestin de arme, muniții de orice fel, mașini infernale etc. în scop de a le întrebuința el însuși (sic!) sau a le da făcătorilor de rele (art. 335-336 CP); răspândirea de publicații interzise, adică reproducerea, vânzarea sau distribuirea de scrieri, desene sau imprimare, interzise de autoritățile în drept etc. (art. 325 CP); instigarea publică, adică instigarea directă a publicului la nesupunere către legi (sic!) sau către autorități sau la comiterea de crime sau delicta (art. 327 CP), precum și încercarea de a întreprinde sau întreprinderea de acțiuni împotriva formei de guvernământ democratice; injuria rasială, adică atingerea în orice mod a onoarei sau prestigiului naționalităților conlocuitoare sau unei persoane și aplicarea de tratamente diferențiate pe temeiul de rasă, limbă etc. (art. 327bis și 330 CP)”¹⁰. Deși această înșiruire face referire la un număr destul de mare de infracțiuni, se observă cu ușurință că autoritățile vizau doar opoziția față de regimul comunist.

Activitatea coloniilor de muncă de la Canal era gestionată de Serviciul de Coordonare Constanța, în funcție de ordinele și instrucțiunile primite din partea Direcției Generale a

¹⁰ M. Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente 1949-1989*, studiu introductiv de Dennis Deletant, Iași, 2002, p. 105-106, n. 77.

Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă¹¹. O stenogramă a ședinței din 2-3 iunie 1952, pe care Marin Jianu (ministru adjunct al Afacerilor Interne) a ținut-o cu reprezentanții conducerii forțelor de muncă ale Direcției Generale a Penitenciarelor de pe șantierele Canalului, consemnează următoarele instrucțiuni: „(...) lucrăm cu deținuți politici, cu deținuți de drept comun, cu elemente dușmane de clasă pe care justiția i-a pedepsit și ei muncesc la munca organizată (sic!) care are scopul ca mâine, când vor ieși în societate, să iasă (sic!) cu altă mentalitate creată prin munca ce o prestează aici”¹².

Dintre coloniile de muncă ale Canalului, la Peninsula, Castelul, Galeșul, Midia și Cernavodă majoritatea deținuților era internată din motive politice¹³.

Colonia de muncă Capul Midia s-a detașat printr-un procent al mortalității extrem de ridicat față de celelalte locuri de detenție de la Canal¹⁴, din cauza muncii extenuante, alimentației precare, bățăilor și atrocităților comise aici. Dacă în alte colonii de muncă de la Canal procentul de mortalitate era între 1 și 4%, la Capul Midia acesta a fost, în perioada noiembrie 1952-februarie 1953, de 17%¹⁵.

Comandant al Coloniei de Muncă UM 0837 (Capul Midia) a fost, în perioada 1 februarie 1951-17 iunie 1953, locotenentul-major Liviu Borcea. Având ca studii patru clase elementare, trei clase la școala de meserii și calificarea de brutar, Liviu Borcea a fost exclus din PMR în aprilie 1950 din cauza unor delictе de natură economică¹⁶. După acest episod, brutarul a fost încadrat la Direcția Unităților de Muncă, la 23 iunie 1950, cu gradul de locotenent-major și trimis la Canal pe post de comandant, fără să fi avut nici un fel de experiență într-o astfel de funcție¹⁷.

În urma unei sesizări adresate ministrului de interne generalul-maior Pavel Ștefan, cum că Liviu Borcea are o atitudine nepermisă în colonie, au început cercetările privind situația de la Capul Midia. În ziua imediat următoare luării acestei decizii, adjunctul ministrului de interne, generalul-maior Mihail

¹¹ Cf. Art. 81 din *Regulamentul de funcționare al Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă*, 1952, apud R. Ciuceanu, *Regimul penitenciar din România (1940-1962)*, București, 2001, p. 181.

¹² M. Cojoc, *op. cit.*, p. 71.

¹³ *Ibidem*, p. 73.

¹⁴ A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, Vol. II, f. 173 (declarația medicului Centrului de Coordonare Constanța).

¹⁵ *Ibidem*, f. 252.

¹⁶ *Ibidem*, vol. I f. 99, vol. II, f. 284.

¹⁷ În anul 1950 a fost comandant al coloniei de muncă Cernavodă III (*Ibidem*, vol. I, f. 9).

Burcă, a fost trimis în inspecție la Capul Midia¹⁸. Refuzându-i-se ieșirea la raport, Liviu Borcea a încercat să se sinucidă, înghițind 35 pastile de Luminal. Primul ajutor i l-au acordat medicii deținuți ai coloniei, apoi a fost transportat la Spitalul din Năvodari¹⁹. Ancheta începută imediat după aceste evenimente a ajuns la concluzia că Liviu Borcea era vinovat de o atitudine injustă față de cadrele din subordine, neexecutare de ordin²⁰ și aplicarea unui regim inuman deținuților. Prin ordinul nr. 0021031 din 17 iunie 1953 semnat de ministrul afacerilor interne, Liviu Borcea a fost destituit de la conducerea coloniei Capul Midia²¹.

Cercetările au continuat și, la 30 octombrie 1954, Procuratura Militară pentru Unitățile MAI a întocmit un rechizitoriu complet. Acuzațiile aduse erau: agitație publică²² și abuz de autoritate²³, dispunându-se trimiterea acuzatului în judecată.

Din materialele anchetei am putut desprinde o serie de mărturii relevante pentru a ilustra regimul de muncă și alimentație, asistența sanitară și pedepsele aplicate deținuților. Atitudinea comandanților de colonii era susținută și chiar încurajată de superiori din Ministerul Afacerilor Interne. Alexandru Drăghici, în timpul vizitei din primăvara anului 1952 pe șantierele Canalului Dunăre-Marea Neagră, s-a ocupat îndeosebi de situația coloniilor de muncă și secțiilor de penitenciare. Fiind informat că datorită numărului mare de deținuți și internați nu se puteau asigura condiții bune de cazare și hrană, astfel încât randamentul în muncă era scăzut, Drăghici a reproșat că regimul deținuților era, nici mai

¹⁸ *Ibidem*, vol. I, f. 3-5, vol. II, f. 146.

¹⁹ *Ibidem*, vol. I, f. 4-5.

²⁰ Era vorba despre două ordine ale MAI care prevedeau scoaterea tuturor obiectelor care ar fi putut constitui arme pentru deținuți din incinta coloniilor; la inspecție s-au descoperit depozitate într-un loc împrejmuit cu sârmă, dar în incinta coloniei, lopeți, târnăcoape, topoare, scări etc., obiecte considerate periculoase (*Ibidem*, f. 4).

²¹ *Ibidem*, f. 5.

²² Era vorba despre acuzația de calomniere a URSS-ului: din declarațiile martorilor reieșea că Liviu Borcea ar fi afirmat că rușii iau și mănâncă tot ceea ce este bun și din această cauză populația ar suferi. De asemenea, a produs panică în unitate lansând zvonul că va fi o nouă reformă monetară. În plus, în spital, imediat după ce și-a revenit de pe urma încercării de sinucidere, și-a insultat foștii subalterni numindu-i „bandiți comuniști” și „mercenari” și a afirmat că comuniștii sunt dușmanii lui, amenințându-i cu răzbunarea. Acuzele constituiau delictul de agitație prevăzut de art. 327 alin. III CP, întrucât se considerau pericol pentru securitatea statului (*Ibidem*, f. 101).

²³ Era vorba despre acuzația de a fi bătut în chip barbar pe unii deținuți, de a le fi aplicat tratamente inumane. Aceste fapte constituiau delictul continuativ de abuz în serviciu prevăzut de art. 245 CP, cu aplicarea agravantei din art. 107 CP, pentru continuitatea infracțiunii, deoarece învinuitul a comis faptele abuzând de calitatea lui de comandant al coloniei de muncă (*Ibidem*).

mult, nici mai puțin, decât unul „boieresc”, că acolo nu era de fapt „o pușcărie”, că se manifesta multă bunăvoință față de deținuți, iar aceștia trăiau mai bine decât ostașii care îi păzeau. În plus, i-a avertizat pe șefii unităților de pază că era nemulțumit de atitudinea care se manifesta față de deținuți și internați, pretinzând că nu exista suficientă severitate, ordonându-le să înceteze a se mai purta „cu mănuși” față de cei internați²⁴.

Sugestivă este și intervenția lui Marin Jianu în ședința din 2-3 iunie 1952: „va trebui, tovarăși, ca vigilența șefilor de sectoare, vigilența comandanților de unități, vigilența organelor de partid, organelor sindicale și în general vigilența pe șantierele Canalului să nu dispară nici un moment, fiindcă dușmanii aceștia, cum ați observat, nu au altă treabă decât a gândi, cum au gândit înainte de a fi aici, de a sabota, de a unelti, de a face jocul lor; dacă nu suntem atenți, lăsăm pe acești dușmani să-și facă jocul. De aceea, atrag atenția ca în organizarea muncii pe șantier să se țină cont de elementele cu care lucrăm; să simtă acești oameni că fac închisoare”²⁵.

La sosirea în colonie deținuții aflau de la Liviu Borcea care le va fi soarta: fie munceau să depășească norma, fie îi aștepta cimitirul de la Năvodari²⁶.

Deținuții de la colonia Capul Midia lucrau pe mai multe șantiere ale Canalului. Ordinul de front nr. 66 din 3 februarie 1953 prezintă aceste puncte și programul de lucru: „ecluza schimbul I la ora 5 va ieși din colonie, timp de îmbarcare 15 minute; ecluza II va ieși din colonie la ora 17, timp de îmbarcare în vapoare 15 minute; baracamente Năvodari ieșire pe poartă la ora 5, timp de îmbarcare în vagoane 15 minute; șantierul <<Luminița>> ieșire pe poartă la orele 6, timp de îmbarcare în vagoane 15 minute; terasament șosea ieșire pe poartă la ora 6, îmbarcarea în vagoane 15 minute; șantierul balastare piatră, ieșirea din colonie la ora 6, timp de îmbarcare 15 minute; cariera de piatră ieșirea din colonie la ora 6, timp de îmbarcare 15 minute; șantierul betonaj schimbul I ieșirea la ora 5,45, îmbarcare în 15 minute, schimbul II ieșirea la 13,40. Ambele schimburi vor intra în muncă normală”²⁷.

Mărturia deținutului Gheorghe Blânda redă programul unei zile de muncă: „Erau două ture. Ne sculam la ora 3 noaptea, până la 4 luam ceaiul, apoi ne încolonam pe platou, apoi ieșeam și eram îmbarcați la tren și la ora 6 fix eram pe șantierele de lucru. Munceam până la orele 14, când ni se aducea masa care se lua până la ora 15, în care timp se făcea din nou apelul. De la 15 până la 18 lucram

²⁴ A.C.N.S.A.S. fond Documentar, dosar nr. 19, vol. 4, f. 201, 220-222.

²⁵ M. Cojoc, *op. cit.*, p. 72.

²⁶ A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 17v.

²⁷ *Ibidem*, vol. I, f. 303.

apoi în continuu. La orele 18 eram îmbarcați în tren și cam la ora 20 eram în colonie. Imediat ni se servea masa de seară și cam pe la orele 21 ne culcam”, iar „când veneam seara de la muncă, ne punea (Liviu Borcea – n.n.) să cărăm lemne în spate cu scopul de a ne extenua. În decembrie și ianuarie au fost scoși oameni la lucru fără încălțăminte”²⁸.

Normele repartizate deținuților de la Canal nu erau aceleași cu ale lucrătorilor liberi. Corneliu Coposu, închis la Capul Midia în perioada decembrie 1950-iunie 1952, afirma că normele deținuților erau de două ori mai mari decât cele oficiale fixate de Ministerul de Construcții²⁹. Aceste norme „speciale” erau stabilite de Ministerul Afacerilor Interne, dar de comun acord cu Direcția Generală a Canalului. Astfel, Marin Jianu preciza: „Deținuții trebuie să muncească cu norma dată de noi; această normă să fie reală, să nu existe umflări de situații. Nu avem interes în a înșela; pe cine înșelăm? Statul? Construcția Canalului...? Normele, tovarăși, care se fixează la deținuți este o greșeală ca ei să cunoască (sic!) normele Canalului. Noi folosim normele Canalului și le dăm lor alte norme; ne ghidăm după ele. Astăzi se pune (problema – n.n.) în fața noastră de a da maximul de randament. Trebuie să fiți atenți ca fiecare om să fie folosit...”³⁰.

În realitate, pe unele șantiere normele depășeau cu aproximativ 60%³¹ capacitatea de muncă a deținuților, astfel încât erau aproape imposibil de îndeplinit în condițiile de echipare, climă, alimentație și stare fizică a acestora.

Directorul Direcției Coloniilor de Muncă din acea perioadă, colonelul Ioan Slobodă, declara că, în general deținuții trebuiau să lucreze nouă ore. Aceasta nu era însă posibil din cauza personalului insuficient al penitenciarelor care nu putea asigura paza. Uneori, când erau lucrări urgente, se lucrau 10 sau 11 ore. Acest program depindea de Direcția Generală a Canalului și era stabilit în funcție de lucrările care trebuiau realizate. Totul depindea de înțelegerea cu comandantul de colonii. Erau și locuri în care se lucra 5-6 ore, din cauza distanței până la locul de muncă sau din lipsa materialelor³².

²⁸ *Ibidem*, vol. II, f. 242v, f. 329v.

²⁹ T. C. Zarojanu, *Viața lui Corneliu Coposu*, București, 1996, p. 78.

³⁰ M. Cojoc, *op. cit.*, p. 71.

³¹ Declarația locotenentului major Vasile Gherasim, comandantul coloniei de muncă Cernavodă (A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 177).

³² *Ibidem*, f. 224.

Datorită volumului mare de muncă, forța de lucru trebuia exploatată la maxim. De aceea în vara anului 1952, adjunctul ministrului afacerilor interne, Marin Jianu, a hotărât că și cei bolnavi aveau obligația să efectueze o jumătate de normă³³.

Periodic erau organizate ședințe de lucru în care se analiza mersul lucrărilor Canalului și îndeplinirea planului. La o astfel de ședință, în toamna anului 1952, constatându-se nerealizarea planului, Direcția Canalului a stabilit ca deținuții să muncească în două schimburi a câte 12 ore zilnic, adică 24 de ore din 24³⁴. Se lucra chiar și duminica, deoarece „Regulamentul prevedea repaus săptămânal, nu duminical”³⁵, iar deținuții care nu-și îndeplineau norma lucrau peste timpul stabilit.

Fiind criticat în mai multe rânduri că nu a îndeplinit planul de muncă, comandantul coloniei Capul Midia, locotenentul-major Liviu Borcea, a încercat prin orice mijloace să readucă colonia în rândul celor fruntașe. Unul dintre medicii deținuți de la Capul Midia declara că: „deținuții erau scoși la muncă (în mod – n.n.) continuu, atât ziua, cât și noaptea și în toate duminicile, fără nici un fel de repaus, atât pe ploaie, furtună sau zăpadă și, când noaptea târziu ne întorceam de pe șantier, complet uzi și înghețați, eram introduși în barăci și înghesuiți unii lângă alții, pe niște priciuri de lemn, fără să ni se permită să ne uscăm îmbrăcămintea, astfel că dormeam cu vestmintele ude, iar dimineața plecam din nou pe șantier, cu îmbrăcămintea neuscată și cum era timp de iarnă, îmbrăcămintea de pe noi îngheța”³⁶.

În legătură cu regimul aplicat deținuților, Corneliu Coposu își amintea: „La Capul Midia, unde lagărul era condus de un comandant cu numele Borcea, cam 70 de oameni au paralizat datorită supraefortului pe care îl reclamau torționarii ce stăteau cu biciul la spatele nostru, obligându-ne să muncim cu mult peste puterile pe care le aveam”³⁷. În plus, cei care nu-și îndeplineau norma, fiind slăbiți sau bolnavi, erau ținuti pe șantiere până la 36 de ore în continuu³⁸, de multe ori fără a primi rația de mâncare la timp.

Măsurile luate de Liviu Borcea, chiar dacă erau inumane, aveau acoperire legală. În art. 116 al „Regulamentului de Funcționare al Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de

³³ *Ibidem*, f. 225.

³⁴ *Ibidem*, f. 222.

³⁵ *Ibidem*, f. 225v.

³⁶ *Ibidem*, f. 26.

³⁷ T. C. Zarojanu, *op. cit.*, p. 73.

³⁸ A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 252v.

Muncă” din 1952, se preciza că una dintre atribuțiile comandantului de colonie de muncă este aceea de a asigura îndeplinirea și depășirea planului de lucru³⁹ (se subînțelege că nu contau mijloacele). La fel, „Ordinul cu privire la organizarea a două regimuri speciale pentru deținuții politici” din 1 noiembrie 1952, prevedea ca internații să „beneficieze” de regimuri diferențiate și anume: „un regim mai aspru pentru deținuții periculoși, legionarii, instigatorii, recalcitranții, sabotorii, precum și cei ce nu vor să muncească și vor fi încadrați în detașamente de muncă separată, unde vor avea ca șefi de detașament pe cei mai buni milițieni și un alt regim mai puțin aspru pentru deținuții care nu sunt periculoși, care obțin rezultate în muncă și au o comportare bună”. Teama de a nu se afla ceea ce se întâmpla în coloniile de muncă a determinat interzicerea cu desăvârșire a prezenței deținuților în aceleași sectoare cu muncitorii liberi⁴⁰.

Același Ordin al MAI stipula ca pentru deținuții care-și depășeau norma și aveau o comportare bună să se amenajeze o baracă specială „cu paturi separate”, să se facă propuneri de micșorare a pedepselor, acestea reprezentând „un puternic stimulent în muncă” pentru toți deținuții⁴¹. De asemenea, dreptul la vorbitor și la primirea de pachete era respectat doar dacă se îndeplinea norma⁴².

Tot un stimulent pentru deținuți era considerată și hrana, care trebuia distribuită numai în raport cu felul în care își îndeplineau sau depășeau normele date. Aceasta trebuia „organizată în așa fel încât deținuții să simtă că cine nu muncește nu mănâncă”⁴³. În ianuarie 1953 la o conferință organizată la Ministerul Afacerilor Interne la care au participat, pe lângă Pavel Ștefan (ministrul de interne), colonelul Ioan Slobodă (directorul Direcției Colonii de Muncă) și comandanții, șefii birourilor operative și șefii birourilor producție din coloniile de muncă, s-a hotărât împărțirea deținuților în trei categorii. Hrana se distribuia în funcție de aceste trei categorii.

Conform ordinului, din prima categorie făceau parte deținuții care depășeau normele cu peste 130% și aveau cel puțin 3200 calorii la masă (hrana în plus o primeau în dauna celor care nu îndeplineau norma sau li se dădeau cartele valorice cu care luau alimente de la magazinul coloniei)⁴⁴. A doua categorie cuprindea deținuții care își îndeplineau norma 100% și care primeau o rație sub 3000 de

³⁹ R. Ciuceanu, *op. cit.*, p. 186.

⁴⁰ C. Cheramidoglu, *Regimul de muncă la Canalul Dunăre-Marea Neagră 1952, I*, în *Arhivele Totalitarismului*, 4, III, 1995, p. 106-107.

⁴¹ *Ibidem*, f. 106.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 175.

calorii, iar în ultima categorie se încadrau deținuții care munceau sub normă; ei nu aveau dreptul la hrană constând în mai mult de 2400 de calorii⁴⁵.

Întors de la ședință, Liviu Borcea a supralicitat Ordinul MAI în prezentarea făcută angajaților coloniei și a stabilit ca din prima categorie să facă parte deținuții care își depășeau norma cu 160%⁴⁶, iar din ultima cei care nu-și îndeplineau norma, chiar dacă erau bătrâni sau bolnavi. Constatând deprecierea accentuată a stării fizice a deținuților, după un timp, la propunerea locotenent-colonelului Crăciun, ultima categorie de hrană a fost desființată⁴⁷.

Masa unui deținut de la colonia Capul Midia era compusă din: 200g de pâine, pentru cei care nu lucrau, și 700g de pâine pentru cei care își îndeplineau norma și o ciorbă numită de deținuți cu ironie „Ciorba Midia” care, conform declarației deținutului Ștefan Tincu, provoca dizenterie⁴⁸. În plus, Liviu Borcea afirma că directorul Direcției Colonii de Muncă le-a indicat comandanților de colonii de la Canal ca „tot ce este bun mai întâi să mănânce cadrele și pe urmă deținuții”, popota fiind bine alimentată prin transferul de alimente (untură de porc, oțet, carne și zarzavaturi) din cota deținuților⁴⁹.

Declarația medicului deținut Alexandru Popovici cu referire la starea de lucruri din colonia Capul Midia după aplicarea acestor ordine este dramatică. El afirma că: „locotenentul-major Borcea, în afară de faptul că se purta brutal cu deținuții, pe care îi bătea zilnic, fără nici un motiv, practica în același timp și o altă metodă de terorizare a deținuților și anume metoda înfometării. Nu cunosc care era ordinul Ministerului în legătură cu drepturile de hrană, știu doar atât, că toată iarna, din ordinul locotenentului major Borcea, ni se dădea ca hrană numai năut, arpacaș și o ciorbă de ceapă. Din cauza eforturilor supraomenești la care eram supuși la muncă, a frigului și a statului în picioare, foamea în rândul deținuților devenise atât de chinuitoare, încât deținuții erau nevoiți să se hrănească cu ierburi, rădăcini și chiar cu diferite animale ca: pisici, câini, șerpi, broaște etc. Chiar eu personal, pentru a-mi potoli foamea, am strâns iarbă de pe jos și am mâncat-o, numai ca să am ceva în stomac”⁵⁰. Și Corneliu Coposu a relatat o imagine asemănătoare din timpul detenției sale la colonia Capul Midia: „Deținuții, înnebuniți de foame recurgeau la cele mai năstrușnice metode de supraalimentare și anume : mâncau

⁴⁵ A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. I, f. 8.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 39.

⁴⁷ *Ibidem*, vol. I, f. 8 (declarația lui Liviu Borcea).

⁴⁸ *Ibidem*, vol. II, f. 222, f. 144v; Ștefan Tincu era de profesie medic și fusese internat în colonie în perioada 1 septembrie 1952-1 septembrie 1953, pe motiv că făcuse politică național-creștină datorită legăturii de rudenie cu Octavian Goga.

⁴⁹ *Ibidem*, vol. I, f. 7.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 26.

iarbă, mâncau câini, pisici vâdate pe cuprinsul canalului sau din comuna învecinată Năvodari. S-au mâncat și larve de cărăbuși și tot felul de plante și vietăți care erau socotite nutritive pentru salvarea vieții sau pentru prelungirea agoniei”⁵¹.

Cu toate că Liviu Borcea a afirmat că a treia categorie de deținuți a fost desființată, în realitate aceasta continua să existe sub numele de „secție disciplinară”. Regulamentul prevedea organizarea „secției disciplinare” pentru deținuții care în mod repetat nu-și îndeplineau norma de muncă sau comiteau diverse abateri⁵², așadar aceleași premise ca în cazul „categoriei a treia”. La colonia Capul Midia această secție era organizată într-o baracă adeseori suprapopulată, în care deținuții trăiau în condiții inumane: dormeau pe jos și fără saltele, erau bătuți în mod îngrozitor din ordinul comandantului de către un brigadier deținut de drept comun sau de milițienii care-i păzeau, nu aveau voie să iasă afară și erau obligați să-și facă necesitățile în baracă în niște tinete pe care le aruncau la două-trei zile, iar cei considerați periculoși erau legați cu lanțuri; erau scoși la muncă și primeau hrană de cea mai proastă calitate, iar dacă nu-și îndeplineau normele erau ținuti pe șantiere până la 24 de ore, fără să primească mâncare⁵³. Porțiile lor constau într-un sfert de pâine și li se tăia dreptul la pachet și la felul doi de mâncare⁵⁴; timp de două-trei luni primeau numai varză de calitate inferioară, fără carne și grăsime, după care urma o altă perioadă când li se dădea numai mazăre stricată⁵⁵. Din aceste motive mulți deținuți s-au îmbolnăvit și, fiind lipsiți de asistență medicală, cei mai mulți au murit⁵⁶.

În afară de amenințarea încadrării în secția disciplinară, pedepsele asupra deținuților constau și în bătăi inumane, aplicate de însuși comandantul coloniei, locotenentul-major Liviu Borcea, urmat și de alte cadre din subordine. Declarațiile martorilor (deținuți, dar și angajați ai coloniei), deși probabil exagerate într-o oarecare măsură, dau o imagine terifiantă a situației de la Capul Midia.

Sublocotenentul Alexandru Băzu și plutonierul Gheorghe Pârjoleanu au dat declarații asemănătoare despre bătaia deținuților. Ei afirmau că Liviu Borcea bătea deținuții chiar în biroul său până când aceștia își pierdeau cunoștința, după care îi scotea afară plini de sânge. În aprilie 1952 a scos

⁵¹ T. C. Zarojanu, *op. cit.*, p. 73. Și exemplele ar putea continua. Inginerul Mircea Cernat, salariat al Direcției Generale a Canalului, care beneficia de o relativă libertate de mișcare pe șantierele Canalului, a declarat că a văzut deținuți de la colonia Capul Midia care mâncau iarbă (A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 254v).

⁵² A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 225.

⁵³ *Ibidem*, f. 18v, 26v.

⁵⁴ *Ibidem*, vol. I, f. 329v.

⁵⁵ *Ibidem*, vol. II, f. 18.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 329v.

din dormitoare două detașamente de deținuți, i-a încolonat și a început să-i bată pe rând începând din flancul drept și continuând până la ultimul deținut din flancul stâng, doborându-i la pământ plini de sânge, fără ca nimeni să știe motivul⁵⁷. Tot fără motiv l-a lovit și pe Gheorghe Blindea, care încerca să-și schimbe la magazie bocancii ruși⁵⁸. Deținutul Ion Lepădatu a fost bătut de comandantul coloniei până când a vărsat sânge și nu a mai fost apt de muncă; după bătaie a fost băgat la carceră pentru opt zile pe timp de iarnă, după care a fost bătut din nou și ținut încă o zi și o noapte la carceră, fără mâncare⁵⁹. Brutalitatea lui Liviu Borcea mergea până acolo încât îi agresa chiar și pe deținuții de la infirmerie, pe motiv că erau bolnavi și lipseau de la muncă de prea mult timp. Spre exemplu, deținutul Ene a fost bătut cu un ciomag pentru că a afirmat că este bolnav de ulcer, iar pentru că în infirmerie paturile erau prea apropiate l-a lovit și pe Ion I. Niculae care, din această cauză, a mers șchiop două săptămâni⁶⁰.

Un caz aparte este acela al deținutului Tănase Udrea care a fost acuzat de către Liviu Borcea, dar și de sublocotenentul Grigore Lupu (șef al Biroului Operativ), că simulează nebunia încercând să se sustragă de la muncă. Pentru a-l „demasca”, Liviu Borcea l-a bătut în carceră cu o anvelopă udă, iar altă dată, la infirmerie, cu o scândură⁶¹.

Medicul deținut Ștefan Nițescu declara că și subalternii lui Liviu Borcea loveau deținuții chiar pe șantiere atunci când li se părea că munca nu se desfășura într-un ritm rapid⁶². Chiar Liviu Borcea spunea că băteau și cadrele din subordinea sa, recunoscând că erau influențate de comportamentul său. Subordonații săi precum locotenentul Tarfin Chiș și sergentul Mircea Oancea au legat un deținut de mâini și l-au bătut în timpul unei anchete, faptă pedepsită cu cinci zile de arest⁶³.

Învinuit de tratamentul inuman aplicat deținuților, Liviu Borcea a încercat să se dezvinovățească declarând că: „nu neg că nu am bătut câte un deținut înainte de a avea Ordinul tovarășului Ministru Pavel Ștefan în acest sens, dar de la prelucrarea Ordinului m-am ferit ca de foc de acest lucru și nu am mai lovit nici un deținut. De lovit i-am lovit pe deținuții care erau obraznici față de mine sau de cadre și

⁵⁷ *Ibidem*, vol. I, f. 100.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 329

⁵⁹ *Ibidem*, f. 106.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 99v, 209.

⁶¹ *Ibidem*, vol. I, f. 208.

⁶² *Ibidem*, vol. II, f. 18.

⁶³ *Ibidem*, vol. I, f. 7.

în special pe simulanți cu care mijloc am demascat și am făcut să muncească pe atunci (sic!)”⁶⁴. Se face referire la Ordinul MAI nr. 005163 din 6 februarie 1953, semnat de către ministrul afacerilor interne, general-maior Pavel Ștefan. Constându-se că în unele penitenciare, lagăre și colonii de muncă personalul din corpul sergenților și ofițerilor, precum și unii comandanți întrebunțau bătaia împotriva deținuților și internaților ca „mijloc de imprimare a disciplinei în rândul acestora”, în Ordin se condamna folosirea forței precizându-se: „aceste procedee nu ne aparțin nouă, ele nu ajută la reeducarea deținuților”⁶⁵. Se sublinia necesitatea ca șefii locurilor de detenție să înțeleagă faptul că centrele aveau drept scop „reeducarea prin muncă a acelor care au călcat legile RPR, au manifestat acte dușmănoase contra regimului căutând să lovească în cuceririle poporului muncitor și să-l împiedice în munca pașnică de construire a socialismului”⁶⁶. Prin urmare, se interzicea cu desăvârșire folosirea bătaii și lovirea deținuților de către cadrele MAI, cât și de alți deținuți cu diferite munci de răspundere⁶⁷. Pedepsirea deținuților urma să se facă numai la propunerea personalului coloniei, lagărului sau penitenciarului de către comandant sau locțiitorul său, iar cei care nu respectau ordinul erau anchetați. Se mai preciza că „deținuților care se vor dovedi indisciplinați sau încearcă să saboteze producția li se vor aplica măsurile disciplinare prevăzute în Regulamentul Interior asupra aplicării regimului penitenciar, precum și măsurile disciplinare prevăzute în instrucțiunile pentru aplicarea regimului deținuților care au fost prelucrate în ședința din 20 ianuarie 1953”⁶⁸ (se făcea aluzie la înființarea celor trei categorii de deținuți).

Chiar și după intrarea în vigoare a Ordinului care interzicea bătaia, Liviu Borcea a continuat să lovească în mod crunt pe deținuții care nu puteau munci și să-i trimită la lucru în frig și pe ploaie chiar și pe cei care erau bolnavi în stare gravă, astfel încât ajunsesse spaima tuturor deținuților, numai simpla lui apariție insuflând groaza⁶⁹.

Și trimiterea la carceră era pedeapsa pe care Liviu Borcea o aplica după bunul său plac. Doctorul Ștefan Nițescu declara că: „au fost cazuri de pedepse în care deținuții erau ținuti pe timp de iarnă la carceră aproape fără îmbrăcăminte”. El relatează că, în una din zile, la întoarcerea de la muncă, tot

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 90, f. 358.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 359-360.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 360.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. II, f. 18-20.

detașamentul de 40 deținuți din care făcea parte a fost reținut la poarta coloniei din ordinul locotenentului major Borcea și trimis la carceră, timp de 24 de ore într-o încăpere de 2/3m; din cauza lipsei de aer unii deținuți au fost scoși de acolo în stare de leșin⁷⁰.

În fiecare colonie de muncă exista o infirmerie unde lucrau angajați ai MAI sau medici din rândul deținuților, în funcție de personalul existent. În perioada în care comandant al coloniei Capul Midia a fost Liviu Borcea, medicii deținuți care acordau îngrijiri medicale au fost: Liviu Radu (medic chirurg, a lucrat la infirmeria coloniei din mai 1950 până în iunie 1953), Ștefan Nițescu (infirmier, apoi medic al coloniei până în septembrie 1953) și Alexandru Popovici (din aprilie până în septembrie 1953). Odată cu înființarea Coloniei Năvodari, la 24 februarie 1953, pentru scurtarea distanței până la locul de muncă, deținuții apti de lucru au fost mutați în noua colonie, la Capul Midia rămânând cei bătrâni și bolnavi⁷¹.

Deși locotenent-colonelul Ioan Slobodă, directorul Direcției Colonii de Muncă, afirma că orice comandant putea să constate dacă un deținut era inapt și să-l scutească de muncă, Liviu Borcea ignora chiar și scutirile medicale acordate de medici. Acesta nu admitea ca numărul celor scutiți medical și internați în spitalele din afara coloniei să depășească 1,5% din numărul total al deținuților⁷², atrăgând atenția medicilor (acuzăți de sabotaj și amenințați cu trimiterea pe șantiere sau în fața Tribunalului Militar) să reducă la minimum numărul scutirilor acordate. Încercările medicilor de a acorda asistența medicală deținuților bolnavi s-au dovedit, în cele mai multe cazuri, zadarnice în fața dorinței lui Liviu Borcea de a folosi orice deținut la muncă pentru îndeplinirea planului, indiferent de starea fizică. Chiar dacă primeau scutiri medicale, deținuții erau bolnavi de cel puțin o lună, timp în care continuau munca pe șantiere fără nici un fel de asistență medicală, iar cei care necesitau internarea de urgență în serviciile de specialitate ale spitalelor locale, erau trimiși mai târziu cu câteva zile, astfel încât orice intervenție chirurgicală era inutilă, motiv pentru care mulți decedau⁷³. În plus, scutirile nu aveau continuitate, ceea ce înseamnă că bolile erau doar ameliorate, fără a se ajunge la vindecare.

Văzând că Liviu Borcea nu le respectă hotărârile, medicii de la Capul Midia au apelat la medicul Centrului de Coordonare Constanța, Alexandru Budu, care a făcut o inspecție în colonie, în februarie 1953. Situația de aici l-a îngrozit și pe acesta. Seara, la întoarcerea deținuților de pe șantiere,

⁷⁰ *Ibidem*, f. 18.

⁷¹ *Ibidem*, vol. I, f. 48.

⁷² *Ibidem*, vol. II, f. 34.

⁷³ *Ibidem*, vol. I, f. 48.

medicul Alexandru Budu a constatat că mulți dintre ei nu puteau merge, fiind sprijiniți fiecare de alte două persoane, fapt pentru care nu-și puteau îndeplini normele. În urma controlului, a găsit 172 de bolnavi grav, pe care i-a scutit de muncă, recomandând să fie internați la infirmerie, dar să primească hrană la fel ca deținuții care munceau. Din păcate, cererea nu i-a fost ascultată de comandantul coloniei. Mai mult, la revenirea sa la Capul Midia peste două zile, i-a găsit pe toți cei 172 bolnavi închiși într-o baracă și menținuți în categoria a treia de hrană⁷⁴.

Neținând cont de nimic, comandantul coloniei Capul Midia dădea ordin ca bolnavi cu răni grave, slăbiți peste măsură, să fie trimiși în cârje la lucru. Au existat cazuri când de pe șantier au fost aduși deținuți în agonie sau morți⁷⁵.

Liviu Borcea îi îngrozea pe deținuții bolnavi nu numai prin fapte, ci și prin vorbe. La o inspecție în infirmerie, el a strigat: „voi ați venit putrezi aici. Statul nu are bani să-i azvârle de pomană pentru îngrijirea voastră. Să faceți bine mâine să ieșiți la lucru. Auzi Radule (dr. Liviu Radu – n.n.), mâine să-i scoți afară”. Sau se oprea la patul unui deținut și-i spunea: „tot nu ai murit încă, mă?”⁷⁶. De multe ori comandantul coloniei se distra pe seama deținuților, asemenea momente sfârșind, adeseori, tragic. Este cazul lui Nicolae Pălăngeanu, fost general, care, deși slăbit de diaree, a fost pus să sară ca iepurii, acest efort fizic epuizându-l și murind la scurt timp după aceea.

Lipsa alimentației, a unui tratament medical adecvat, eforturile fizice foarte mari la care au fost supuși, condițiile de muncă și viață au dus la o mortalitate foarte mare în rândul deținuților. Chiar dacă în declarațiile martorilor numărul decedaților variază, cert este că rata mortalității la colonia Capul Midia a fost ridicată și recunoscută ca atare chiar de către conducerea MAI. Rata mortalității era, în general, de 17%, mai ridicată decât în celelalte colonii de pe Canal, apogeul fiind atins în iarna 1952-1953, când erau zile în care mureau și 5-6 deținuți⁷⁷. Cât timp Liviu Borcea a fost comandant al coloniei, la Capul Midia au decedat în jur de 200 de deținuți⁷⁸.

În cadrul anchetei, Liviu Borcea a justificat faptele care i s-au imputat. El afirma: „Prin muncă neobosită de zi de zi în timp de trei ani împliniți am reușit să mă țin mai tot timpul printre coloniile fruntașe, lucru ce a rezultat din toate circularele Centrului de Coordonare Constanța săptămânale. La

⁷⁴ *Ibidem*, vol. II, f. 170-172.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 18.

⁷⁶ *Ibidem*, vol. II, f. 25v.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 170v.

⁷⁸ *Ibidem*.

Colonia Capul Midia în proporție cu celelalte colonii, abaterile cadrelor și ale deținuților au fost mult mai mici față de alte colonii, doleanțele cadrelor deși cu greutate, totuși au fost rezolvate în limita puterii noastre, din care motive au fost cele mai puține tendințe de demisionare a cadrelor față de alte colonii, în timp de trei ani nu am avut nici o evadare din nici o colonie, aveam de acum o vechime destul de mare unde am trăit într-o viață retrasă de lumea civilizată ca să mai fiu și eu adus și la viața de oraș, mai ales că toate cadrele tinere de la Direcția Lagăre și Colonii de Muncă ce veneau în control de sprijin, nu știau cum să fugă mai de grabă de acolo și spuneau că ei n-ar face serviciu acolo unde eu îmi făcusem trei ani neschimbat față de toate cadrele avute în subordine care de acum toți au fost schimbați pe la alte munci. Mă știam trup și suflet numai pentru partid, clasa muncitoare și patrie, am muncit cât m-au ajutat puterile cu scopul ca să mă pot și eu reabilita față de lipsurile pentru care am fost exclus din partid, crezând că se va ocupa cineva și de mine în această problemă, dar nu s-a ocupat nimeni, iar cadrele din subordinea mea au profitat cu vârf și îndesat că nu-s membru de partid că nu puteam să iau parte la nici o ședință a UTM și când arătam câte o lipsă a câte unui UTM-ist, apoi îmi spunea să nu-l critice ori și cine care cel puțin nici UTM-ist nu este, cazul slt. Băzu Alexandru care atitudine a fost auzită de slt. Popescu și nu a fost combătută și altele”⁷⁹.

Cu ocazia unei ședințe de judecată avocatul lui Liviu Borcea a arătat că „intenția inculpatului a fost de a mări producția prin orice mijloace și nicidecum a aduce prejudicii puterii de stat”⁸⁰. Completându-și avocatul, Liviu Borcea a susținut că în activitatea pe care a dus-o în cadrul coloniei de muncă Capul Midia din 1952 „s-a condus numai după orientări personale, neavând nici un ajutor și nici un regulament mai ales în ce privește conducerea unei colonii în care se găseau deținuți politici despre care a auzit că erau dușmani ai regimului și cu care știa din auzite că trebuie să realizeze lucrări socialiste împotriva vederilor burgheziei”⁸¹. Chiar și mortalitatea deosebit de ridicată de la colonia

⁷⁹ *Ibidem*, vol. I, f. 9.

⁸⁰ *Ibidem*, vol. II, f. 252v.

⁸¹ *Ibidem*, f. 253. Așadar, Liviu Borcea nu făcea altceva decât să pună în practică lozinca scrisă pe o pancartă amplasată la cantina șantierului Cernavodă: „Construim fără burghezie și împotriva burgheziei!” (Vezi ziarul „Canalul Dunărea Marea Neagră. Organ al Comitetului de Partid, al Comitetului Sindical și al Direcțiunii Generale a Construcției Canalului Dunărea Marea Neagră”, Anul I, nr. 1, 3 septembrie 1949). În realitate marea majoritate a deținuților de la Canal era considerată ca aparținând burgheziei. Printre cei care au suferit în colonia de muncă Capul Midia amintim o serie de personalități: Corneliu Coposu, Barbu Brezianu, Călin Botez, Petru Manoliu, Șerban Ghica, Oni Brătianu (fiul lui Vintilă Brătianu), Radu Conci (șeful de cabinet al lui Armand Călinescu) – vezi *Interviurile României Literare – Barbu Brezianu*, în „România Literară”, XXXVI, 26 martie-1 aprilie 2003, p. 17.

Capul Midia putea fi explicată. Liviu Borcea spunea că: „nu cred că se datorește (sic!) măsurilor luate de mine care de fapt *au fost măsuri ordonate de sus*, ci cred că mortalitatea mare trebuie căutată în vârsta lor înaintată și în putreziciunea lor cu mii de diagnostice constatate de medicii coloniilor și medici ai MAI care au fost pentru clasarea lor ca inapți pentru munci”⁸².

Fostul comandant al coloniei Capul Midia a fost anchetat în stare de libertate, fiind arestat abia la 1 decembrie 1954 la Turda și încarcerat la Jilava la 3 decembrie, cu numărul matricol 3585/1954⁸³. Din caracterizarea întocmită de Penitenciarul Jilava reținem că Liviu Borcea nu a fost scos la lucru niciodată deoarece era în stare de prevenție, a ajutat administrația penitenciarului, demascând pe unii deținuți „recalcitranți” și a făcut greva foamei în perioada 5 ianuarie - 3 februarie 1956, pe motivul că este nedreptățit și că dorește să stea de vorbă cu un delegat de la CC al PCR, apoi a declarat greva setei pe 17 ianuarie 1956, pe motiv că se strâng referințe despre el de la deținuții pe care i-a avut sub comandă⁸⁴.

Liviu Borcea a fost condamnat prin Sentința nr. 602 din 4 iunie 1956, emisă de Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militară București la 25 ani muncă silnică și confiscarea averii pentru „crima de aducere de prejudicii puterii de stat”⁸⁵. În rechizitoriu se consemna faptul că „nu sunt probe împotriva lui Borcea că în urma bătăilor, schingiuirilor și relelor tratamente aplicate de el deținuților să fie dovedit cu nume că a decedat vreun deținut”⁸⁶.

Inculpatul a înaintat recurs care a fost respins prin Sentința din 21 august 1956.

Cazul Liviu Borcea nu a fost singular, multe cadre ale MAI angajate în colonii de muncă au fost judecate și condamnate pentru fapte asemănătoare; este cunoscut, de exemplu, procesul de la colonia de muncă Salcia⁸⁷. Pentru evitarea producerii de incidente (răzbunări personale) în penitenciarele în care erau închiși împreună cu foști internați din coloniile de muncă la care lucraseră, din dispoziția lui Alexandru Drăghici (ministrul de interne) condamnații, foste cadre MAI, au fost mutați într-un penitenciar separat, la Ocnele Mari⁸⁸.

⁸² A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. I, f. 8.

⁸³ *Ibidem*, vol. III, f. 4-5, 27.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 38.

⁸⁵ *Ibidem*, vol. II, f. 225v.

⁸⁶ *Ibidem*, vol. I, f. 100.

⁸⁷ Vezi articolul nostru *Colonia-penitenciar Salcia: victime și călăi*, apărut în *Arhivele Securității*, 1, 2002, p. 108-129.

⁸⁸ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 54, vol. III, f. 96.

Mai târziu, aceștia au întocmit diferite memorii în care arătau că sunt nevinovați, că au fost judecați fără apărare, că martorii au fost deținuți cu care au avut conflicte. Prin urmare, se considerau nevinovați, iar pentru faptul că au bătut un deținut nu trebuiau să fie condamnați. Astfel de memorii și rapoarte erau trimise conducerii MAI⁸⁹. Cu un astfel de memoriu în care subliniază că nu și-a pierdut încrederea în partid, deși era închis, Liviu Borcea a reușit să atragă atenția ministrului de interne care a ordonat o anchetă asupra situației deținuților foste cadre ale MAI⁹⁰. Vorbind despre acest episod, colonelul Ilie Bădica afirma, în 1968: „Am auzit că se cerea să se revizuiască procesul. Până la urmă nu s-a mers pe calea aceasta de revizuire a procesului pentru că se cunoștea rezultatul, ci s-a mers pe o cale de proiect de decret în baza anchetei făcute. Decretul a mers la semnat și după aceeaăștia au ieșit din închisoare eroi, că au suferit degeaba (sic!) și au fost repuși în drepturi, li s-au dat grade și unii chiar (au fost – n.n.) încadrați în MAI. A fost un decret care nu s-a publicat niciodată. Nu s-a făcut revizuirea procesului cu milițienii pentru că se arăta realitatea”⁹¹.

Liviu Borcea a fost eliberat conform Ordinului Ministrului MAI nr. 0147232 din 25 august 1957, pe motiv că „în timpul detenției a prezentat semne de reabilitare”⁹² și reîncadrat în MAI cu același grad pe care l-a avut în perioada anterioară, primind funcția de ajutor de serviciu al comandantului Penitenciarului din Cluj, Secția Minori⁹³.

În martie 1968, în cadrul anchetei care cerceta abuzurile MAI din perioada anterioară, fostul ministru de interne, Pavel Ștefan, încerca să găsească o justificare a atrocităților comise. El declara că cei aflați la conducerea închisorilor și lagărelor nu aveau pregătirea necesară unor astfel de funcții, cea mai mare parte a lor fiind „recrutați din rândul țăranilor și făcuți ofițeri, cu o serie de instincte (primare – n.n.) și fără să înțeleagă rostul (posturilor lor – n.n.). Ca orice om slab, când nu ai argumente recurgi la forță. Așa făceau aceștia. În al doilea rând, datorită acestor apucături a lor că erau incapabili (sic!), sigur bătaia aceasta se practica și intrase în obișnuință (...)”⁹⁴. În același timp, fostul ministru de interne se disculpa: „Eu informam pe Gheorghiu-Dej sub aspectul acesta și zicea da, dar totuși nu se

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ *Ibidem*, f. 97.

⁹² A.M.J., fond Direcția Instanțe Militare, dosar nr. 20757, vol. III, f. 3.

⁹³ Gh. Buzatu și M. Chirițoiu, *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete: 1944-1989*, vol. 1, București, Ed. Paideia, 1998, p. 44.

⁹⁴ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 54, vol. 3, f. 74.

punea ordine. Gheorghiu-Dej ducea o politică de aprobare a trecutului și în final eu tot am fost scos, nu că nu am făcut treabă, dar măsurile luate de mine puneau stavilă ilegalităților”⁹⁵.

Lucrările desfășurate la Canal în perioada 1949-1953 au avut ca rezultat eliminarea unui număr mare de dizidenți și crearea unor cadre devotate partidului. Chivu Stoica spunea: „lucrarea (Canalul – n. n.) are o importanță istorică și, practic, construirea socialismului se face prin construcții de asemenea anvergură, care schimbă nu numai înfățișarea economică a regiunii, dar și mentalitatea oamenilor, pentru că acest șantier va fi un laborator unde se vor crea cadre, se vor face școli de pregătire tehnică etc. Este una din posibilitățile prin care partidul nostru poate crea cadrele de care avem nevoie”⁹⁶.

Pe toată perioada existenței Canalului partidul, prin Ministerul Afacerilor Interne, a încurajat tacit comportamentul brutal al celor desemnați să conducă coloniile de muncă. De altfel, nu întâmplător în aceste funcții erau numiți oameni cu diferite probleme (politice, sociale sau psihice). Profitând de problemele lor și de faptul că nu erau niște personaje importante liderii comuniști i-au îndepărtat fără probleme în momentele în care era necesar să mimeze respectarea drepturilor omului în locurile de detenție. Un astfel de moment a fost anul 1953, când au fost destituiți, judecați și condamnați mai mulți comandanți de colonii de muncă. Pentru ei, însă, regimul de detenție a fost diferit față de cel al deținuților de rând, MAI organizând o închisoare specială (la Ocnele Mari). Mai mult decât atât, în 1957 ei au fost eliberați și reîncadrați în sistem.

Cazul Liviu Borcea este reprezentativ pentru situația din acei ani. Cu o educație precară, exclus din partid și trimis la Canal pe un post de conducere, el face totul pentru a fi reabilitat. Pentru că cei mai mulți dintre deținuții de la Capul Midia erau considerați „dușmani ai poporului” nici o măsură care avea drept scop îndeplinirea planului nu era prea aspră. Iar Liviu Borcea a excelat prin metodele de constrângere a deținuților. Deși judecat și condamnat la 25 ani de închisoare, în 1957 Liviu Borcea a fost eliberat pentru că partidul nu se putea lipsi de serviciile unui om care își dovedise din plin devotamentul.

Lucrările Canalului Dunăre-Marea Neagră din epoca Dej au fost închise prin HCM nr. 20404 din 17 iulie 1953, pentru a fi reluate 20 de ani mai târziu⁹⁷.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 79.

⁹⁶ A.N.I.C., fond CC al PCR-Cancelarie, dosar 53/1949, f. 6-7.

⁹⁷ În ședința Comitetului Executiv din ziua de 13 iunie 1973 Nicolae Ceaușescu afirma: „Tovarășii care cunosc ceva mai bine problema, istoria acestui canal știu că era între altele și pentru agricultură, dar a fost conceput ca un canal de navigație, inclusiv cu scopul militar și între altele și cu scop de irigație, ceea ce în parte am făcut și dacă vom realiza urmează să

Publicat în *Arhivele Securității*, 1, București, Ed. Nemira, 2004, pp. 94-115.

asigurăm și irigațiile și apa pentru Constanța (...). Deci principalul va fi pentru nevoile de navigație civilă în concepția care s-a spus. Atunci n-a fost făcut pentru agricultură, ci cu scop militar. Sigur, atunci s-a întrerupt pentru că forța noastră tehnică și mijloacele materiale nu au permis să-l realizăm și, pe urmă, și necesitățile militare ale celor care erau interesați n-au mai fost de aceeași natură și n-au mai fost interesați să ne ajute să-l terminăm – spun aceasta pentru cunoștințele strict interne. De aceea am propus reluarea, pentru că noi atunci am adoptat o hotărâre la o plenară să amânăm, așa s-a spus: să se amâne realizarea canalului, nu s-a spus că se renunță. Și atunci spunem: reluarea și realizarea canalului ținând seama de noile condiții și de noile necesități și, propagandistic, spunem că am amânat și reluăm” (AMR, fond Microfilme, rola AS1 525, cadrul 9).